

Svete Gore nad Bistrico ob Sotli v poznorimskem obdobju

Paola KOROŠEC

Izvleček

Predstavljena je faza 4. in 5. st. na pomembnem poznoantičnem in slovanskem najdišču Svete Gore nad Bistrico ob Sotli. Avtorica izpostavlja drobno gradivo, ki po njenem mnenju predstavlja ostanek manjše uničene nekropole na pobočju. Poleg nekaterih bronastih predmetov so predvsem pomembni drobeci importirane boljše keramike. V poznorimski čas stavlja del obrambnega zidu in zidano zgradbo na strmem južnem pobočju. Obrambni stolp domneva na vzhodni strani zgornje terase. Poseljenost vrhnje terase dokazuje ostanek zidu, ki je bil odkrit ob današnji cerkvi. Arheološke ostaline pričajo o postojanki v sklopu lokalnega obrambnega sistema.

Glede na pripravo obširne publikacije o najdbah in objektih, ki so bili odkriti med dolgoletnimi arheološkimi raziskovanji na Svetih Gorah in na prevalu pod njimi, bodo ob tej priložnosti lebežno prikazane najdbe iz 4. in 5. st. Te v bistvu predstavljajo samo kratko obdobje življenja, ki je potekalo na tem hribu in kažejo le na ozek segment rimske dominacije v teh krajih.¹ Da bi bolje razumeli odkrite najdbe, ki jih bomo prikazali, je pomembno poudariti, da je hrib skrajni odrastek gorskega hrbta Tisovca oziroma osamelec s 526 m nm. v., ki ima zelo strmo oblikovana vsa pobočja, razen vzhodnega, kjer se kakih 60 m nižje s širokim prevalom veže s sosednjim vrhom Rožca. Njegova dominantna lega nad celotnim Obsooteljem in nad dolino Zelenjak, naravno povezavo s Hrvaškimi Zagorjem, kaže, sodeč tudi po arheoloških najdbah, da je imel že v rimskem času zelo velik pomen (*sl. 1*). Čeprav so hrib narav-

Abstract

The phase of the 4th and 5th centuries at the important late Roman and Slavic site of Svete Gore above Bistrica on the Sotla River is discussed in this article. The author presents fragmentary material that she considers to represent the remains of a small destroyed cemetery on a slope of the hill. In addition to several bronze objects, fragments of imported fine pottery are particularly important. Part of a defensive wall and a walled structure on the steep southern slope can be classified to the late Roman period. A defensive tower could have been located on the eastern side of the upper terrace. The settlement of the top terrace is shown by remains of a wall discovered next to the present-day church. The archaeological remains indicate the existence of a post within the complex of a local defensive system.

ni dejavniki in gradbena dela od rimskega časa dalje do zdaj nenehno preoblikovala in so se tako na njem zabrisale številne sledi življenja iz sta-

Sl. 1: Svete Gore. Pogled z vzhoda.

Fig. 1: Svete Gore. A view from the east.

¹ P. Korošec, Svete Gore v času zatona antike, *Arh. vest.* 29, 1978, 519 ss, sl. 1. Pridobljene drobne najdbe s tega najdišča sodijo v rimsko, zgodnesrednjeveško obdobje in tudi v visoki srednji vek ter v čas renesanse.

rejših časov, se je iz obdobja 4. in 5. stoletja ohranilo nekaj pomembnih ostalin, med katere sodijo drobni predmeti in tudi gradbeni objekti.

Drobne najdbe, kot najbolj pomembno kulturno kazalo tega obdobja, so bile odkrite v glavnem na osrednjem delu vzhodnega pobočja, na prostoru desno od začetka sedanjih betonskih stopnic, ki so najbližja pot na vrh hriba. Kljub prizadevanjem, da bi za to območje ugotovili stratigrafske podatke, to ni bilo mogoče, ker gradivo izhaja iz erozijskih usedlin v višjih legah, ki so se na tem prostoru ustavile za ostankom zidu in objektom, o katerem bo govora nekoliko pozneje.²

Od kovinskih predmetov sta razen netipičnih fragmentiranih železnih nožev predvsem zanimivi dve bronasti, na vrhu fragmentirani in pod kotom zviti igli. Sodita k dvema različnima tipoma. Ena je okroglega preseka, neokrašena, druga pa je v srednji tretjini štirioglato skovana in okrašena s cikcakastotrakastim motivom v tehniki klinastega vreza.³ Oba tipa igel se zelo pogosto pojavljata v poznorimskih, zanesljivo datiranih grobnih inventarjih na številnih nekropolah. Ornamentika druge igle se tesno veže s tehniko, uporabljeno na bogato okrašenem vojaškem pasnem okovju, datiranim v zadnjo tretjino 4. in v začetek 5. st. (sl. 2: 3).

V ta čas sodi tudi fragment cevastega narebrenega okova, ki je lahko samostojno obrobil pasni jermen ali pa je bil pritrjen na spono bogato okrašenih paradnih častniških vojaških pasov. Po številnih natančno datiranih najdbah iz vojaških grobnih inventarjev na številnih nekropolah je možno zato tudi njega zanesljivo datirati v čas 3. tretjine 4. do začetka 5. st.⁴

Na vzhodnem pobočju je bilo najdenih več fragmentov debelejšje pločevine iz zlitine svinca in bakra ter fragmentov tanjše pločevine iz bronca; gre lahko za dele različnih predmetov (lahko tudi vojaških rekvizitov) (sl. 2: 4-9).

Iz tega obdobja je bilo v usedlini in drugod na terasi najdenih nekaj kovancev Valensa, Valentinijana in drugih rimskih cesarjev iz časa zatona imperija.⁵

Tudi koščenih predmetov ni veliko. Mednje lahko štejemo na enem koncu nekoliko obrabljeno ali morda odlomljeno koščeno letev glavnika, njegovega toka ali kakega drugega predmeta - šatule ali relikviarijev. Ne glede na to, h kateremu predmetu je fragment sodil,⁶ ga ornament časovno opredeljuje v isti čas kot že zgoraj omenjene druge najdbe (sl. 2: 2). Druga najdba je koščen obesek⁷ vretenastocilindrične oblike. Delno podobni obeski so znani z več slovenskih, predvsem utrjenih najdišč, za katere pa ravno tako ni stratigrafskih podatkov.⁸ V primerjavi z najdbami iz drugih rimskih provinc vidimo, da so taki obeski na splošno značilni za vojaške grobne inventarje 4. in 5. st.,⁹ katerih nekropole se vežejo na utrdbe ali utrjene postojanke z vojaško posadko (sl. 2: 1).¹⁰ V usedlini je bilo med drugim najdeno določeno število fragmentov steklenih kozarcev zvončaste oblike z nezatno odebeljenim vertikalno, blago navzven ali navznoter upognjenim ali lijakasto razširjenim ustjem in z ravno odrezanim robom. Po najdenih fragmentih sodeč so imeli tudi ti ravno, kroglasto izbočeno ali usločeno dno. Izdelani so bili iz naravno zelenega prozornega ali temnoolivnega stekla.

Ta tip kozarcev je znan iz številnih grobnih inventarjev v vseh rimskih provincah in je zanesljivo datiran ravno tako v 4. in 5. st.¹¹

Med najdbami je bilo največ keramike. Čeprav ima med njo prvo mesto t. i. provincialna lončenina, ki ima značilno fakturo in dobro znane oblike, je bolj zanimiv pojav fragmentov sredozemske tere sigilate. V glavnem sodijo vsi primerki k izdelkom zahodnih delavnic, le en večji fragment patere kaže značilnosti vzhodnosredozemske keramike.¹² Od oblik so zastopane patere s cilin-

² Del drobnih predmetov je bil že objavljen v začasnih poročilih o Svetih Gorah. P. Korošec, J. Korošec ml., Arheološke raziskave na Svetih Gorah ob Sotli v letu 1974, *Arh. vest.* 29, 1978, t. 1: 2-6; t. 6: 3-6,10; t. 7: 1.

³ Oddaljeno analogijo kaže igla s Tinja nad Loko pri Žusmu, S. Ciglencečki, *Pólis Norikón* (Podsreda 1992) sl. na str. 70.

⁴ H. W. Böhme, *Germanische Grabfunde des 4. bis 5. Jahrhunderts*, Münch. Beitr. z. Vor- u. Frühgesch. 19/2 (1974).

⁵ Novce je določil P. Kos.

⁶ Korošec, Korošec ml. (op. 2) 439.

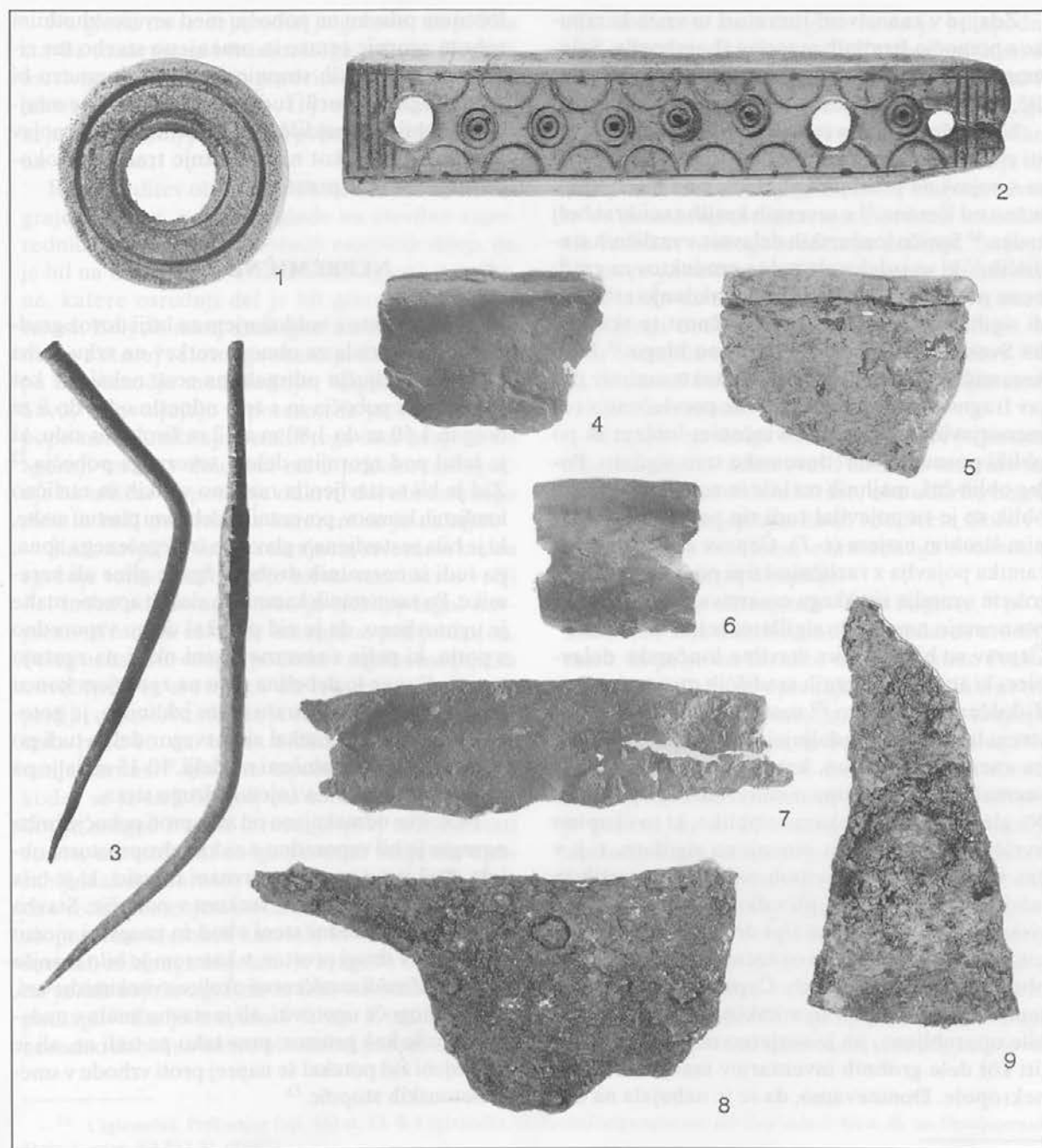
⁷ Mnogi avtorji jih zaradi podobnosti opredeljujejo v splošnem kot prejna vretena.

⁸ Kot npr. na Korinjskem hribu, Ajdovskem gradu nad Vranjem pri Sevnici, na Gradcu pri Prapretnem, na Gradišču pri Dunaju, Rifniku, itd.

⁹ K. Sági, Die spätrömische Bevölkerung der Umgebung von Kezsthely, *Acta Arch. Hung.* 12, 1960, 187 ss; E. B. Vágó, I. Bóna, *Der spätrömische Südfriedhof, Die Gräberfelder von Intercisa 1* (1976) 203; *Fundber. aus Schwaben* 15, 1959, 165 s., t. 32: 11,12; E. Keller, *Die spätrömische Grabfunde in Südbayern*, Münch. Beitr. z. Vor- u. Frühgesch. 14 (1971) 181; D. Svobljak, Staroselski grobovi na Ledinah v Novi Gorici, *Goriški letnik* 12-14, 1985-1987, 108, 120, t. 2: 1.

¹⁰ J. B. Kirk, E. T. Leeds, Three early Saxon graves from Dorchester, *Saxoniensia* 17-18, 1954, 63 s; G. Arvidsson, *Volsgårde* 8 (1954) 65, sl. 47.

¹¹ Korošec, Korošec ml. (op. 2) 447 in op. 131, t. 1: 4.

Sl. 2: Svete Gore. Površinske najdbe.
Fig. 2: Svete Gore. Superficial finds.

drično oblikovanim zgornjim delom posode ali pa s poševno navzven izvlečenim širokim ustjem, ki je pri nekaterih primerih tudi okrašeno z odtisnjenim motivom smrekovih vej ter nekaterih drugih

oblik, ki jih težko opredelimo. V tej skupini je tudi fragment oljenke, ki je bila ob robu zgornje ploskve okrašena z dvojnimi punciranimi krožci.¹³

¹² Fragment patere, produkt vzhodnih sredozemskih delavnic, je bil napačno pripisan zahodnim delavnicam; ib. 445, t. 7: 1.

¹³ Ni izključeno, da med t. i. afriškimi oljenkami ni bilo tudi primerov, izdelanih v isti tehniki, le da so pod vplivom vročega olja pri uporabi spremenile barvo. Podobno okrašeno oljenko omenja med najdbami iz Siska (B. Vikić Belančić, *Antičke svjetilke u Arheološkom muzeju u Zagrebu*, Katalozi Arh. muz. u Zagrebu 2 (1976) št. 303, t. 17: 6, t. 24: 16).

Zdaj je v znanstveni literaturi ta vrsta keramike s pomočjo številnih avtorjev (Lamboglia, Salamonson, Čremošnik, Curk, Brukner, Vikić Belančić, Pavišić idr.) zanesljivo datirana v 4. in 5. st.

Ne glede na njeno rabo v nekaterih večjih, zlasti rimskih mestnih središčih,¹⁴ je zdaj v nasprotju s pojavi na postojankah, ki so bile na ozemlju južno od Emone,¹⁵ v severnih krajih zaenkrat bolj redka.¹⁶ Spričo lončarskih delavnic v različnih središčih,¹⁷ ki so izdelovale poleg produktov za gradbene potrebe in lončenine za vsakdanjo rabo tudi sigillato, je gotovo, da navzočnost te skupine na Svetih Gorah pomeni uvoženo blago.¹⁸ Med keramičnimi najdbami je ravno tako zanimiv pojav fragmentov posod, ki so bile prevlečene z rumenorjavim ali zelenim svinčenim loščem in po obliki posnemajo sredozemsko tero sigillato. Poleg oblih čaš, majhnih melnic in nekaterih drugih oblik se je tu pojavljala tudi tip patere z izvlečnim širokim ustjem (*t. 1*). Čeprav se loščena keramika pojavlja z različnimi tipi posod na zelo širokem ozemlju rimskega cesarstva, so primeri, ki posnemajo omenjeno sigillato, relativno redki.¹⁹ Čeprav so bile odkrite številne lončarske delavnice, ki so v posameznih središčih proizvajale tudi loščeno keramiko,²⁰ navadno jo zato v znanstveni literaturi opredeljujejo kot domač produkt, pa zaenkrat ni znano, katere med njimi so posnemale omenjene tipe mediteranskega posodja. Ne glede na to so dokazane oblike, ki to skupino uvrščajo v isti čas kot omenjeno sigillato, t. j. v čas 4. in 5. st. Od številnih najdb iz starejših in mlajših obdobj, ki so jih odkrile arheološke raziskave, bi bili to glavni tipi drobnih in keramičnih najdb, ki zanesljivo označujejo poznorimsko obdobje na Svetih Gorah. Čeprav ni podatkov o tem, od kod izhajajo in v kakšnem kontekstu so bile uporabljene, jih je verjetno mogoče opredeliti kot dele grobnih inventarjev manjše uničene nekropole. Domnevamo, da se je nahajala na do-

ločenem odseku na pobočju med severovzhodnim robom zgornje terase in omenjeno stavbo ter zidom ob betonskih stopnicah. Za to domnevo bi med drugim govorili tudi odkriti grobovi iz mlajših obdobj tega najdišča, po katerih bi njihov pojav lahko razumeli kot nadaljevanje tradicije pokopavanja na tem prostoru.²¹

NEPREMIČNE NAJDBE

Širjenje ceste z buldožerjem za lažji dovoz gradbenega materiala za obnovo cerkev na vrhu hriba pa je po naključju odtrgalo na cesti nekaj več kot širino roba pobočja in s tem odneslo od 6 do 8 m dolg in 1,50 m do 1,80 m ali 2 m širok kos zidu, ki je ležal pod zgornjim delom severnega pobočja.²² Zid je bil sestavljen iz različno velikih in različno lomljenih kamnov, povezanih z debelimi plastmi malte, ki je bila sestavljena v glavnem iz negašenega apna, pa tudi iz neznatnih drobcov žgane gline ali keramike. Po razmetanih kamnih in sledih apnene malte je ugotovljeno, da je zid potekal delno vzporedno s potjo, ki pelje s severne strani okoli na zgornjo teraso. Ker se je debelina zidu na zgornjem koncu proti vrhu hriba na strani ceste izklinjala, je gotovo, da je svojčas potekal zid navzgor delno tudi po njeni sredini, na določeni razdalji, 10-15 m dalje pa je moral prečkati na (njeno) drugo stran.

Nekoliko odmaknjeno od zidu proti pobočju hriba navzgor je bil vzporedno z zidom dvoprostorni objekt. Stal je na umetno zravnani terasici, ki je bila pridobljena z globokim vsekem v pobočje. Stavba je imela na zahodni steni vhod in nasproti njemu tudi vhod v drugi prostor, v katerem je bilo manjše ognjišče. Zaradi zaraščenosti okolice z visokimi drevesi, ni bilo mogoče ugotoviti, ali je stavba imela v nadaljevanju še kak prostor, prav tako pa tudi ne, ali je omenjeni zid potekal še naprej proti vzhodu v smeri betonskih stopnic.²³

¹⁴ Npr. njihov pojav v Emoni, Petovionii in drugod.

¹⁵ Npr. Hrušica, Predjama, Križna gora idr.

¹⁶ Na Vipoti je bil najden samo neznaten fragment ustja posode, ki ga avtorja pripisujeta obliki Hayes 58 (S. Ciglencečki, D. Pirkmajer, Zatočišče poslednjih Celejanov na Vipoti, *Arh. vest.* 38, 1987, 225, t. 1: 20).

¹⁷ Nevioudunum, Petovionia itd.

¹⁸ Takšno pomembno središče je Petovionia, zlasti kjer so jih odkrili v Rabelčji vasi in drugje v tem mestu.

¹⁹ Nekaj fragmentov omenjajo med najdbami z Ajdovskega gradca pri Vranju (P. Petru, T. Ulbert, *Vranje pri Sevnici*, Kat. in monogr. 12 (1975) sl. 30: 69,70; S. Ciglencečki, Rezultati prvih raziskovanj na Gradcu pri Prapretnem, *Arh. vest.* 32, 1981, t. 1: 1; t. 4: 44).

²⁰ Delavnice, ki so med drugim izdelovale tudi loščeno keramiko, so znane z območja Panonije - zlasti Resatusa v Sirmiju - toda ni znano, ali tudi oblike, ki posnemajo tipe MTS.

²¹ Na tem prostoru je bila odkrita sonda 5 in 5a z germanskim pokopom, dalje proti jugu pa je znana majhna staroslovska nekropola.

²² Pred uničenjem tega zidu je na njegovi s travo obrasli zgornji površini potekala manjša pot.

²³ Glej situacijski plan Rifnika s stavbami št. 6 in 11 (L. Bolta, *Rifnik pri Šentjurju*, Kat. in monogr. 19 (1981) ter opis za Križno goro (M. Urleb, *Križna gora pri Ložu*, Kat. in monogr. 11 (1974) 63 s., t. 42 in t. 43 - gradivo).

Ne glede na te nejasnosti je gotovo, da je bila stavba namenjena bivanju. Lega zidu in njegova masivnost prepričljivo govoritav prid temu, da je bil objekt v vlogi zapore, t. j. obrambnega zidu, ki je na tem bolj položnem pobočju branil dostop na vrh hriba.

Razporeditev objektov, tehnika, v kateri so bili grajeni zidovi, narekuje glede na številne vzporednice na različnih podobnih najdiščih sklep, da je bil na tem prostoru odkrit del utrjene naselbine, katere osrednji del je bil gotovo na zgornji terasi. Bolj ali manj analogne utrdbe, ki jih poznamo s skoraj celotnega ozemlja Slovenije, zlasti pa na območju med Savinjo, Voglajno, Sotlo in Savo,²⁴ dovoljujejo hipotezo, da je kljub skoraj popolnemu uničenju ostalin tega časa mogoče na zgornji terasi v določeni meri pričakovati zgornja bivališča. To potrjuje odkriti del obrambnega zidu in tudi prostor, na katerem se je nahajal.

Širok navpičen vsek na skrajnem severnem koncu zgornje terase kaže, da je bil na tem mestu večji del hriba odnesen; gotovo je nekdanj segal navpično in morda celo čez omenjeno pot pod njim. Poleg nekaterih drugih podatkov najdba mošnjčka s srebrniki in svetinjico na tem prostoru²⁵ prepričljivo govori zato, da je ta del hriba izginil nekako pred 16. oz. 17. st. bržkone zaradi pridobivanja kamna.²⁶ Na tem izpostavljenem delu, od koder se je širil še bolj širok razgled na dolino, kot je mogoč z roba terase, je prej morala stati stavba oz. stolp, ki so ga prvotno verjetno uporabljali za stražarnico ali opazovalnico.²⁷ Po tem, da v večkrat omenjeni usedlini ni bilo sledu o opekah ali posebno klesanih kamnih, ki bi govorili o ruševinah zidanega objekta, je mogoče domnevati, da je bil objekt zgrajen iz lesa na trdni kamniti podlagi.²⁸ Da je morala v 4. oz. 5. st. ta stavba nenadno dobiti na koncu obrambni pomen oz. funk-

cijo, dokazuje med drugim to, da je bil spodnji obrambni zid, sodeč po načinu zidave, sezidan na hitrico. O tem, da je razen tega na terasi stal še neki drugi objekt, zgrajen v solidni tehniki, govori fragment zidu, katerega spodnji del je bil odkrit in situ pod vzhodnim starim stopniščem, ki je vodilo pod zvonik Marijine cerkve.²⁹ Kaj naj bi stalo na prostoru omenjene cerkve, brez arheoloških raziskav ni mogoče točneje določiti. Po pojavih na podobnih najdiščih je mogoče domnevati, da je lahko na tem mestu stalo rimsko svetišče iz prejšnjega obdobja, prav tako ni izključeno, da je tu obstajala tudi zgodnjekrščanska cerkev,³⁰ ki pa že zaradi omejenega prostora ni mogla imeti večjih razsežnosti.

Ne glede na druge stavbe, za katere je po analogijah mogoče domnevati, da so se verjetno nahajale v utrjenem delu terase, oba odkrita objekta z gotovostjo pričata, da so bile Svete Gore v 4. in 5. st. eden od členov obrambnega sistema, ki je deloval na tem območju.

Po najdbah, omenjenih v *Blatt Rogatec*,³¹ po tistih, ki so bile odkrite zlasti pri nedavni ureditvi ceste, ki pelje od Bistrice ob Sotli mimo Podčetrtrka proti Celju, ter po najdbah, znanih v notranjosti hribovitega območja, v zakotnih krajih in zavetjih,³² kaže, da so se Svete Gore nahajale v prostoru, ki je bil že od 1. st. dalje pod rimsko oblastjo.³³ Toda kljub njeni izpričani navzočnosti je gotovo, da so bili osnovni substrat celotnega območja staroselci, še prepojeni z globoko latensko miselnostjo. V nasprotju z večjimi, t. j. mestnimi središči, ki so že v prejšnjih stoletjih opuščala stara izročila in sprejemala z romanizacijo marsikatero nove pridobitve,³⁴ na območju, na katerem se nahajajo Svete Gore, v življenjskih navadah ni zapaziti takih sprememb. Najbolj nazorno med drugim kaže na to splošna odsotnost tere sigilate iz za-

²⁴ Ciglencčki, Pirkmajer (op. 16) sl. 13. S. Ciglencčki, *Höhenbefestigungen aus der Zeit vom 3. bis 6. Jh. im Ostalpenraum*, Dela 1. razr. SAZU 31 (1987).

²⁵ Korošec, Korošec ml (op. 2) 447 s., sl. 1.

²⁶ Tedaj je bil verjetno zamenjan nekdanji presbiterij v Marijini cerkvi, stavba pa nadzidana. V istem času je bilo domnevno zgrajeno tudi obzidje okoli petih cerkev.

²⁷ Prejkone je prvotno nadzirala ceste, ki so potekale po prostrani dolini, ter tudi druge, ki so se vzpenjale proti hribu in nadaljevale v hribovit svet Orlice in bolj oddaljenega Bohorja.

²⁸ Tudi ptujski trdnjavi na turnirskem prostoru in na Panorami sta bili zgrajeni iz lesa.

²⁹ Pri odkrivanju prostora z južne strani ob zvoniku, kjer se je nahajal del staroslovanske nekropole, smo pod stopniščem odkrili zunanjo stran nekega zidu. Pozneje so bile z prizidanimi stopnicami z južne strani onemogočene nadaljnje raziskave.

³⁰ Na tem mestu ne omenjamo ločne preklade nad vrati Jurijeve kapele, ki jo I. Stopar opredeljuje kot "del venca nekega starega bazena, pISCINE", ker je taka opredelitev dvomljiva. Enako ostaja - kjub poskusom branja, napis na njej dvomljiv. Strokovno se časovne opredelitve razhajajo tudi glede majhnega reliefa na njeni fasadi.

³¹ J. Klemenc, B. Saria, *Archaeologische Karte vom Jugoslawien: Blatt Rogatec* (Zagreb 1939).

³² Npr. najdba iz Pišec.

³³ Poleg številne keramike sodi v ta čas tudi vozlasta fibula, najdena na vrhu pred betonskimi stopnicami.

³⁴ Kot kaže v tem okolju posodje iz Neviodunuma.

hodnih, t. j. galskih in germanskih lončarskih delavnic, s katerih produkti so se izdatno zalagale mestne naselbine Norika in Panonije. Tu so v glavnem prevladovali prvine z arhaično vlogo, ta je zaznavna predvsem v keramiki in končno tudi v imenskih ostalinah.³⁵ Pojav MTS pa se veže za čas, ko so Svete Gore dobile obrambni pomen; v bistvu ne predstavlja uvoženega blaga, ampak se veže na prihod neke višje vojaške ali cerkvene osebnosti, ki je poznala rimsko omiko.

Kljub skromnosti arheoloških najdb iz 4. in 5. st. dobivajo Svete Gore novo kulturno razsežnost iz svoje preteklosti, ki ni nič manj pomembna od ugotovljene predromanske vsebine kapel sv. Jurija in sv. Martina³⁶ ter od likovne ugotovitve in še nedognanega napisa na Jurijevi kapeli,³⁷ katerih izvor bi bilo mogoče že zaradi rustikalnosti poiskati prav v tem kulturnem okolju.

Svete Gore above Bistrica ob Sotli in Late Roman Period

Summary

Over many years, archeological researches on Svete Gore, a high hill (526 m) with very steep slopes and wide views of the valley below, have revealed very important cultural remains. Although there has been very heavy erosion activity and endless reconstructions on the entire site of the hill which have torn apart the remains of previous centuries, there still have been many remains to confirm that there was life, especially from Roman times. Because there is a monograph to be published on the relevant material the author is presenting here only a short paper of the finds from the 4th and 5th centuries.

From the small finds which confirm the era are two bronze hair pins, fragments of a bone plate, a bone appendix in the shape of a short cylindrical spindle, and a few fragments of a glass cup in the shape of a bell.

As for ceramic pots, aside from the ordinary provincial pottery there should be noted appearance of *terra sigillata chiara* pots and ceramic pots which are copying the shapes of previous ceramic groups. The money from that period is represented by coins of the emperors Valens, Valentinian etc. In the north-east on the most approachable part of the hill there has been discovered architectural objects which present part of a defense wall and behind it a building with two fireplaces.

The shape of the hill and the above remains are the best proof that this was a fort; on the edge of the north part of the terrace there was standing, in the author's opinion, a wooden observation or defense tower on a place where the hill has been cut off in the 17th century. On the basis of some finds the author is presuming that in the place where today the church of St. Mary is situated there was also standing a cult object, probably Christian, although it would be necessary to confirm the theory with archeological researches.

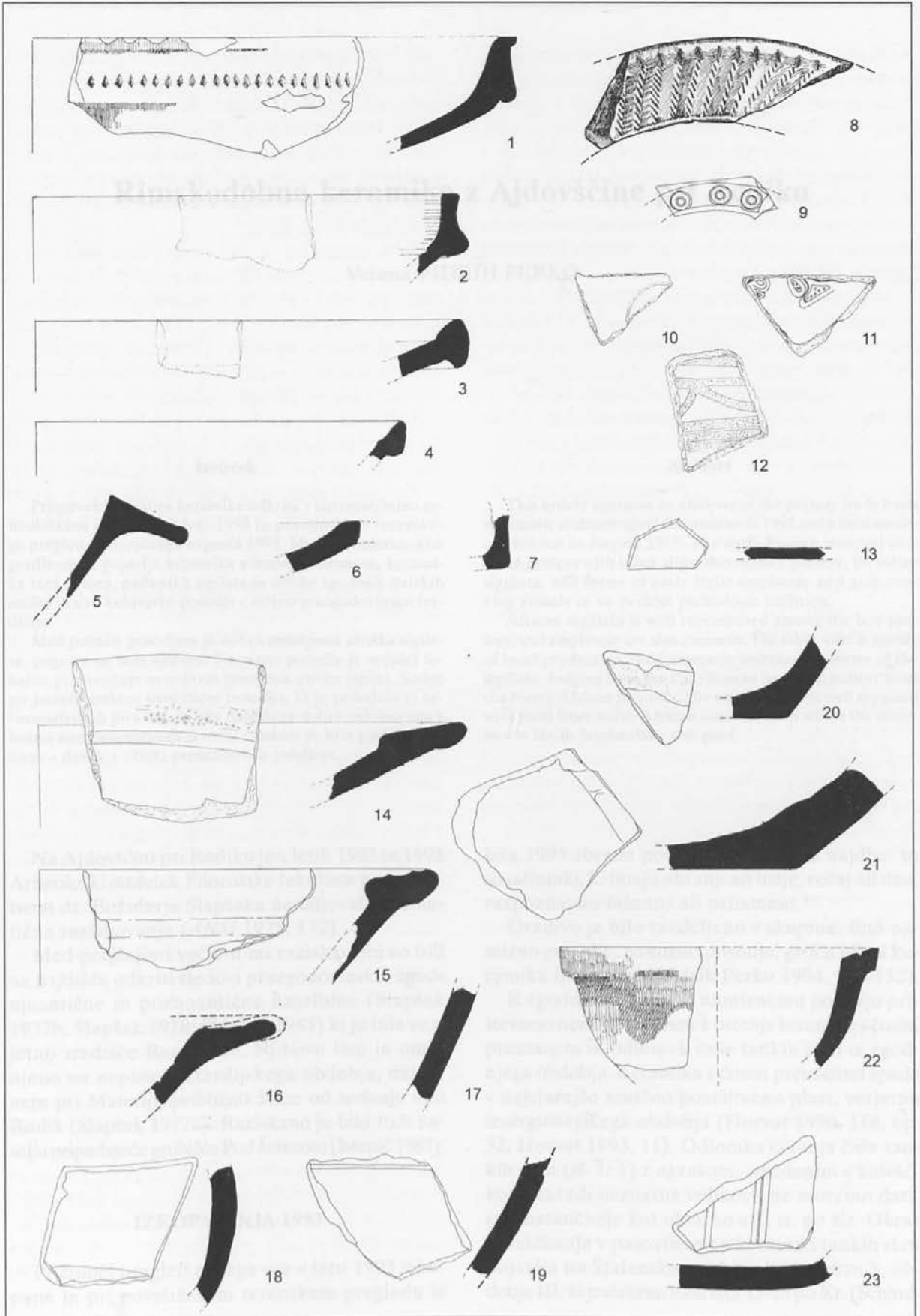
The small finds are likely to represent tomb inventory so the author is not excluding the possibility that on the site where a small necropolis was excavated the inhabitants of the hill were burying their dead in the early beginnings of the 6th and 11th centuries. With these remains and discovered objects Svete Gore can be placed in the group of forts which were part of a defense system against incoming barbarians between the rivers Savinja, Voglajna, Sotla and Sava.

Although there are several finds which prove the presence of Roman cultural superstructure in this area, numerous provincial traditions, above all ceramics and remaining names of Romanized people, show that this area in this period was inhabited by natives where, according to *terra sigillata chiara*, there was only one Roman or Romanized public, military or church official present.

Paola Korošec
Resljeva 3
SI-1000 Ljubljana

³⁵ F. Stelè, *Vorromanisches aus Slowenien, v: Festschrift für Rudolf Egger. Beiträge zur älteren europäischen Kultur Geschichte 1* (Klagenfurt 1952) 367 ss; J. Korošec iun., *Sv. Jurij in sv. Martin na Svetih Gorah na Bizeljskem v predromanski dobi*, *Arh. vest.* 21-22, 1970-1971, 195-220.

³⁶ E. Cevc, *Dvoje zgodnjerednjeveških figuralnih upodobitev na slovenskih tleh*, *Arh. vest.* 3, 1953, 214 ss; isti, *Srednjeveška plastika na Slovenskem* (Ljubljana 1963) 22 ss; isti, *Slovenska umetnost* (Ljubljana 1966) 10 ss; P. Korošec, *Še nekaj misli o zgodnjerednjeveški figuralni plastiki v Sloveniji*, *Arh. vest.* 21-22, 1970-1971, 253 ss.

T. 1: Svete Gore. 1-13 mediteranska keramika; 14-23 loščena keramika. M. = 1:2.
 Pl. 1: Svete Gore. 1-13 terra sigillata chiara; 14-23 glazed pottery. Scale = 1:2.